

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Kis-Mester utca 1382.</p>
--	---	--

Zsinati törvényeink királyi megerősítése.*)

A zsinat által alkotott törvények következő megerősítési záradékkal vannak ellátva:

„A magyarországi helvét hitvallású evangélikusoknak legfelsőbb királyi engedelmmel az 1881. év október hó 31. s folytatólag az 1882. évi szeptember hó 10. s következő napjain Debreczen szabad királyi városunkban tartott országos zsinata által, az egyház szervezetére nézve alkotott és vallás és közoktatásügyi magyar miniszterünk útján legfelsőbb jóváhagyásunk és királyi megerősítésünk alá hódolattal fölterjesztett jelen egyházi törvényt ezennel jóváhagyjuk és megerősítjük. — Kelt Schönbrunban, 1882. évi október hó 11-én. Ferencz József, Trefort Ágoston.“ (Pecsét.)

Az Ő Felsege apostoli királyunk által megerősített egyházi törvényeket a vallás és közoktatási magyar királyi miniszter következő irat kíséretében tette át nagyérdemű zsinati egyik elnökünkhöz:

Nagyméltóságú Báró Vay Miklós v. b. t. tanácsos urnak, mint a magyarországi ref. egyház országos zsinata elnökének. 1587. eln. sz.

„Nagyméltóságú báró és elnök ur! Ő csász. és apost. kir. Felsege f. évi október hó 11-én Schönbrunban kelt legfelsőbb elhatározásával a magyarországi helvét hitvallású evangélikusok országos zsinata által az egyház szervezetére nézve alkotott egyházi törvényt legkegyelmesebben megerősíteni és legmagasb aláírásával ellátva hozzám leküldeni méltóztatván, van szerencsém azt nagyméltóságodnak — hivatkozva a zsinati jegyző folyó évi szeptember hó 30-ról kelt felterjesztésére — további szives intézkedés végett ide zárva tisztelettel rendelkezésére bocsátani.

Fogadja nagyméltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását. Budapesten, 1882. október hó 13-án — Trefort.“

*) Lapunk részint ezen legfelsőbb megerősítés, részint a gyűlés végének bevárása miatt késett egy napot.

Egyháztársadalmi teendőink.

A mélyebben látó szemek előtt, a melyek az időknek jeleit, a társadalmi életünket mozgató eszméket és azoknak részint nyílt harczeit, részint alig észrevehető lassu működését megítélni tudják, már egy idő óta nem titok, hogy a magyar ref. egyház helyzete az utolsó években, a nélkül hogy maga az egyház valami sokat változott volna, az azt körülvevő viszonyok és eszmék változása miatt igen fontos változásokon ment keresztül. A nélkül, hogy próféta belátást igényelnénk, el lehet mondani, hogy az egyházpolitikai kérdéseknek eddig minden mást domináló fontossága mintegy magától szünni kezd, eddigi legnagyobb erősségeink kezdenek megszűnni erősségek lenni, nem azért mintha eddigi erejükben veszítettek vagy megostromoltattak volna, hanem egyszerűen azért, mert az időnek szükségei és fejlődése más tényezőkre fekteti a súlyt. — Hogy a hadviselésből vett hasonlatot tovább folytassuk, többé nem a bevehetetlen sziklavarak, hanem a sereget alkalmas helyen és pillanatban koncentrálni tudás, a fegyelmesség, a tiszt és altiszt kar miveltsége, az élelmezés czélszerű kezelése, a szállító eszközök gyorsasága és berendezettsége döntik el a hadjárat eredményét; ezek mellett a legerősebb sziklavarak is másodrangu tényezőkké, részben történelmi romokká váltak.

Valamint a nevelésnek — egy helyes és elmés meghatározás szerint — az a feladata, hogy maga magát feleslegessé tegye, és működése befejezettnek tekintetik, midőn rá többé szükség nincs, épen úgy azon csak kevéssel ezelőtt is életbe vágó fontosságú garantiák, békekötések, melyeket őseink a megtámadások ellen vallási jogaink és szabadságunk védelmére alkottak és vérökkel pecsételtek, megszűnnek egyedüli és főfontossággal birni, midőn alkotmányos nemzeti kormányunk idejében azon támadások megújulásától vagy egyáltalában nincs mit tartanunk, vagy ha valahogy megújulnának, többé nem a békekötésekkel, hanem a békekötéseket létrehozó fegyverekkel volnának visszaverendők. — Százszor meggondolandó tehát, lehet-e

érdekében a magyar ref. egyháznak most is azokat az álláspontokat őrizni, melyeket az elnyomatás és üldöztetés vagy az önvédelem korszakaiban őrzött, érdekében van-e, azon természetes sulyán kívül, mely őt politikai tényezővé teszi, és a melyet bőlesen érvényesíthet is bármikor, külön politikai tényező vagy éppen politikai párt gyanánt is szerepelni.

Tudom, hogy sokan vannak, kik szeretnék a protestáns egyházat némi részben most is „status“ alakjában látni, vagy szeretnék a reform. egyházat politikai pártezőlokra felhasználni, de aligha csalódom midőn kimondom, hogy ez mai időben egyházunkra éppen olyan gyűlöletes, mint veszedelmes szerep volna. Általában hazánk és vallásunk iránti szeretetünk lehetőleg elkülönítendő, és adjunk hálát, hogy külön szerethetjük mindkettőt egyaránt. Egyik püspökünk úgy nyilatkozott a zsinaton, sokaknak helyeslése mellett, hogy ő jobban szereti hazáját mint vallását. De micsoda történelmi ítéletet mondjunk, ha ez csakugyan így van, éppen a ref. egyház legjobbjaira, a hugenottákra, kik örökre elhagyták hazájukat és idegen földre bujdosnak, vagy azokra a hajthatatlan férfiakra, kik Angliában és Skóciából Amerika rengetegeibe mentek és ott egy új világot alapítottak. Ezek bizonyára jobban szerették vallásukat mint hazájukat, és előttük előbbvaló volt a vallás mint a haza. Inkább örüljünk, hogy korunkban a haza és vallás iránti kötelességeink összeütközésbe nem jönnek, és nem kell közülök egyiket vagy másikat választani.

De a megváltozott időkhez és körülményekhez képest egész sora fejlődött ki a magyar ref. egyház számára az új kötelességeknek, melyeknek teljesítése éppen olyan hűséget, lelkesedést, küzdelmet és munkásságot kíván, mint őseinknek fegyverrel vívott csatái. Ezek összevéve azok, miket egyháztársadalmi teendőinknek nevezhetünk, és bizonyára attól függ egyházunk felvirágzása, mily mértékben buzgólkodnak ezek megoldásában egyházunk papi és világi tagjai. — Isten látja, nem fogytak ki a magyar ref. egyházban sem az egyháziak, sem a világiak közül azok, kik egyházukat szeretik, és multunk dicsőségére büszke és önérzetes lélekkel tekintenek vissza; de a jelenre és a jövőre irányzott buzgóságunk sokban meghalványodott. — Ezt a buzgóságot, életerőt, mely egyedül teremthet nagyot és folytathatja méltán multunkat, kell ismét felélesztenünk és pedig társadalmi uton, mert semmiféle egyházi törvények, kánonok, sem semmiféle zsinat ezt meg nem adhatják, legfőlebb a kereteket jelölhetik meg, melyekben a munkásság mozogjon.

Azok az institutiók, melyek másutt is köztapasztalás szerint nélkülözhetlen feltételeit képezik az egyház szellemi és anyagi felvirágzásának, egyházunkban is részint erősítendő részint meghonosítandók.

Anyagi szegénységünkön is minden áron segíteni kell; mert a reform. egyház el lehet ugyan mértföldre terjedő földbirtokok és fényes paloták nélkül, de nem élhet, ha a hivek buzgóságából fakadó források nagyon megapadnának. Mert a mai időben már anyagi eszközök nélkül semmi téren sem lehet nagyobb eredményeket felmutatni.

De még ezen institutiók mellett is szükséges, sőt ez a legfontosabb, hogy egy művelt protestáns társadalom fejlődjen ki, mely némely divatos műveltségi és felvilágosodottsági elméletek ellenében a valódi műveltséget, mely vallás nélkül nem képzelhető, megoltalmazza. — Hányan vannak körülöttünk a társadalomban, kik szívesen hinnének, sőt hisznek is, de a bennünket körülvevő beteges szabadelvűség és a félszeg, de azért annál vakmerőbb ugynevezett felvilágosodottság által meg vannak riasztva, és mintegy szégyenlik a vallásosságot, az imádságot, a templomba járást, a Krisztus evangéliomát, a melyeket az angol, a hollandi vagy az amerikai társadalom műveltsége legdrágább gyöngyének tart és hirdet.

Hogy mindezeket akár egyházi rendszabályokkal és törvényekkel, akár egyedül az igehirdetésnek fegyvereivel azonnal leküzdeni nem lehet, magától értetik. A társadalom összes tényezőinek műveltségi emelkedése, első sorban a családi nevelésnek a társadalom közép rétegeiben (a felsőbbek és alsóbbakban aránylag kisebb a baj) nagyobb gondossága és lelkiismeretessége fogja előkészíteni a győzelmet. — De meg kell a küzdelmet indítanunk általában, iskolában, családban, templomban, irodalomban, társadalomban egyiránt, és pedig mindenütt különböző fegyverekkel. — Lapunk, bármi szűk körre szorítkozzék is hatása, bármi gyöngye legyen is szózata, időnkint fel fogja emelni szavát és sürgetve, részletekbe is ereszkedve rá fog mutatni egyháztársadalmi teendőinkre.

Felelet „Az egyházmegyék gyám- és nyugdíj-intézetei érdekében“ irott cikksorozatra.

(Folytatás.)

Na de! most már van törvényünk e tekintetben. Nem volt azonban meg a köztem és P. ur között felmerült vitás kérdés megindultakor; azért állítottam P. ur ellenében mindenekelőtt azt, hogy gyámintézeti statutumaink értelme szerint a más egyházmegyéből csere útján hozzánk költöző lelkész nem kötelezhető kegyeletévi fizetésre, mely állításom igazságát miután maga Pótor ur is beismerte, mondván, hogy az általa „javaslatba hozott rendszabály kötelező lehet az 1882-dik évtől kezdve“... tehát eddig nem volt kötelező: erre nézve egyetértve, nincs mit szólnom.

De a mennyiben én a nélkül, hogy az ujonan alkotott szabályzaton legkevésbé is akadékoskodni kívánnék, előbbi nézetem mellett most is megmaradok: kell, hogy megadjam feleletemet P. ur minden ide vonatkozó érveire, bírálata s

czáfolatára. Megtisztetem őt azzal, hogy e téren is behatóan tárgyilagos leszek.

Arra nézve, hogy a más egyházmegyéből csere utján beköltöző lelkésztől nem követelhetni kegyeletét, „Válasz“-omban feltüntetett egyik érvem az volt: „mindegyik lelkész eleget tesz — mintegy kölcsönösen egymásért — addig volt egyházmegyéje kegyeletévi tartozásának stb.“ Mely érvet P. ur egy tréfás képpel akar elejteni; holott ezzel meg sem fogja amaz érvet, hozzá sem nyul, nem hogy elejthetné. Egészen más dolgot feszeget ő itt. Hanem azért a felmutatott képet s ennek alkalmazását sem hagyom minden megjegyzés nélkül.

Előre bocsátja P. ur e képnek azon „erkölcsi bölcs mondatot és természeti igazságot: „a ki vét, az arat“ és fölteszi felőlem, hogy én ezt jól tudom.

Beismerem, hogy ezt ily alakban eddigelé még nem tudtam. Tudom a példabeszédet: „Ki mint vét, úgy arat,“ a latin is ezt mondja: „Quam sementem feceris, ita et metes,“ az apostol is hasonló értelemben szól „A ki szüken vet, szüken is arat; és a ki bőven vet, bőven is arat,“ de ezt: „A ki vét, az arat“ nem emlékszem, hogy példabeszédként valaha hallottam volna. Azonban maradjon! noha van különbség a kettő között és a szokásos példabeszédnek idézete a P. ur szempontjából inkább is helyén lett volna.

A bölcs — de bizony! sokszor be nem teljesülő — mondat előre bocsátása után jó aztán a képnek két kérdésben való lerajzolása. Mellőzve a kérdéseknek szószerinti idézetét, melyek adandó feleleteimben különben is befoglalva lesznek, válaszolom ezt: nem láttam „olyan szántóvetőt, a ki vetőmaggal megterhelt szekerét muzsika szóval kísértette volna ki örömeiben a mezőre.“ Ámde én még olyat sem láttam, a ki az aratás áldásával megterhelt szekerét muzsika szóval kísértette volna be a községbe; hanem az már nem épen természeti lehetetlenség, hogy egyszeri vetés után két esztendőben is lehessen aratni vagy kaszálni. Elhull az aratás esztendejében különösen a jól megérelt árpa mag, a kikelésre alkalmas időjárás folytán buja növésnek indul, meghagyja a gazda, gondoza s a következő évben néha még gazdagabb terméssel fizet mint az előzőben. Ilyet már hallottam is, láttam is. Igaz, hogy nagy-ritkán történik.

Azonban szóljunk komolyan, minden játsziság nélkül.

Ha senki, még egy hosszú életre, annyi ártatlan öröm — élvezet — és tisztességes vagyon gyűjtésre számítható fiatal kezdő ember sem valami nagy örömet, vagy egy szép képből kifejezve nem „muzsika szóval“ fizeti be a terhes kegyeletévi tartozást: hogyan kívánhatni azt, hogy a más egyházmegyéből csere utján beköltözött, hanyatló korban s anyagi gondokkal sulyosan terhelve levő lelkész kegyeletévet adjon oly helyről, hol voltaképpen üresedés nem is állott be, hol cserélő társának mintegy „alter ego“-jával tekinthető; oly lelkész, kinek talán már a cserélés idejekor sincs a szabályzat értelmében segélyfölvételre jogosult örököse, felnöttek lévén gyermekei, de valószínűleg nem lesz két-három év múlva? . . a mikor aztán szószerint beteljesedik: „más a magvető és egészen más — idegen — az arató, a szóró lapát csak polyvát vét fel a szélbe.“

De megengedem, hogy lesz özvegy vagy árva képében jogosult örökös: miután a férj és apa a részvénydíj összeg befizetése által csakugyan tett vetést, joggal számíthat ara-

tásra; hiszen P. ur szerint: „a ki vét, az arat.“ Való, hogy szüken vetett és mégis bővecskén arat; való, hogy csak uzsonna tájban fogott a munkához és mégis a reggeltől napestig dolgozókkal egyenlő díjban részesül: de hát azt mondja erre az evangyéliumi gazda: „Avagy a te szemed azért-e gonosz, hogy én némelyekhez jó vagyok?“

(Vége köv.)

Nyílt levél n. t. Szeremley Sámuel h. m. vásárhelyi ref. lelkész urhoz.

Szives voltál a Dömény József által kiadott „Zsinati Emlékkönyv“ számára a békésbányai reform. egyházmegye zsinati képviselőinek s azok között Szabó János esperestnek élet és jellemrajzát megírni. A baráti szeretet őszinte melegével méltatod őt, az ismerői által közösen szeretett és becsült férfit. És én mégis e szép tettet alkalmából vagyok kénytelen hozzád e nyílt levelemet intézni s abban megcsuszamlott igazságérzettedet helyreigazítani.

Szabó J. életiratában (231. lap) ezt írod: Szülőföldén óhajtott pap lenni. A segédkedést megkezdte Gyomán, Dávidházi S. oldalánál. Két évet töltött cynikus és mogorva, — de egyébként tudományosan képzett és humoros főnök mellett a „zongorázó káplán,“ midőn hágy-mázba esett, melyből azonban szerencsésen kiépült.

Kérdem tőled, mi szükség volt a Sz. J. első főnökét oda vetett pár sértő s határozottan állítom, alaptalan jelzővel bélyegezni? Mennyiben mozdította ez elő életrajzirói czélotat, vagy egyáltalában nélkülözhetlen ez az életrajzoknál? Hát a második főnököt miért nem jellemezted? Vagy talán a cynikus és mogorva szókra elmulaszthatlanul szükséged volt, hogy ezekkel Sz. J. szeretetteljes és nemes lelkületét úgy állítsd ellentétbe, mint az amazokkal kikerülhetlen érintkezésből romlás nélkül kiemelkedett tulajdont?

Felfogásom szerint a magában is hódító érdem és jeles tulajdon színezésére szükségtelen az ellentétek használása; de az itt alaptalan is. Nem tudom honnan merítettél boldogult édes atyám jellemzésére — az ő sirban nyugovása után 20 évvel — az általad használt cynikus és mogorva szavak alapjául szolgáló tudomásodat; de azt tartózkodás nélküli nyíltsággal mondom, hogy a forrás, melyből merítettél — nem igaz forrás; nem igaz forrásból pedig igazság nem csergedez.

E szóhoz cynikus — bár mint akarnók is annak értelmét szelidíteni — a lelki és testi szennyesség fogalma tapad. Már pedig kikérem bárkitől, hogy az én boldogult édes atyám emlékéhez szemem láttára, fülem hallattára ily fogalmat kapcsoljon. Lelki szennyet legmegátalkodottabb ellenségei sem foghatnak reá sütni; sőt a személye ellen elkövetett lelki szennyet is mindig jótétellel viszonzta. Élő emberekre tudnék e tekintetben hivatkozni; de én kiméletes akarok lenni az élők iránt is; különben is az erény-szeretet és gyakorlás, boldogult édes atyámnál nem a világ dicsérésére számított külső csillogás, hanem az önmagában s Istennel való békében jutalmát feltalált természetes tulajdon volt. A testi szennyről, — mely a cynikus szó fogalmában szintén emlékéhez igyekszik ragadni, — még ennyit sem

kell mondanom, ez külső, testi szemmel látható, vizsgálat s közelebbi ismeret nélkül is feltűnő tulajdon levén. Ha Gyomán jársz valaha, bár kitől, ki boldogult édes atyámat bárhol, bármely körülmények között, otthon, utcán, hivatalos foglalkozásában vagy társaságban látta — kérdezd meg, minő volt külső tisztaságra s meg fogsz győződni felőle, hogy e tekintetben is a cynikus jelzőt meggondolatlanul, sőt a valóság teljes ellentéteül alkalmaztad.

De mogorvának sem volt mondható; hiszen e szó értelmének magad ellene látszol mondani eme másik szóval humoros. Mogorvaság és humor alig egyeztethetők össze. Boldogult édes atyám környezete felett magosan kiemelkedett, s ha ottan ottan magába zárkózottsága vagy egyedülisége miatt komolyság vett rajta erőt, ez még az emberekkel való szeretetteljes érintkezést kerülő mogorvaságnak nem nevezhető. Ha vajjon e mogorvának nevezett ember közlése s családi köre adhatott-e, adott-e vagy nem táplálékot a Sz. J. nemes lelkülete kifejléséhez? kérdezd meg őt magát, kit e családhoz a káplánságon kívül rokoni kötelék is fűzött és fűz.

Hidd el, nehezemre esik boldogult édes atyám emlékének s jellemének védelmére kelni éppen azért, mert ismertem őt s lelkem előtt tisztán álló jelleme csendes elfeledettségében drága kincs nekem, melyet bizonyítgatások által sértettnek érzek. Ő, szegény atyám, világ előtt szerepelni soha sem szeretett. De csendes körében mint ember, mint hivatalnok, mint apa maga a megtettesült becsületesség, alaposág, lelkiismeretesség, tisztaság volt. — Ha az embernek valódi becsét önmagában érezni, az erkölcstelenségnek még csak parányi kezdetét is saját magában, övéiben s környezetében szigorúan elítélni, a kötelesegeket alkudozások nélkül teljesíteni, hivatását felfogni s hivatala méltóságáról soha, senki kedvéért s semmi körülmények között meg nem feledkezni — cynismus: úgy elfogadom boldogult édes atyám jellemzésére e szót s lelkem legőszintébb óhajául kérem, adjon Isten szegény ref. egyházunknak sok ily cynikus papot.

Dávidházy János.

T Á R C Z A

A francia egyházszónoklat a reformátorok korában.

— V e g u i e r u t á n . —

Közlő: Szondy Géza.

A protestantismus, mely mindenekelőtt az élőszó vallása, büszkén igényli a maga számára a dicsőséget, hogy ő teremtette meg Franciaország vallásos és philosoph nyelvét. — Van hozzá joga ezt igényelni. A protestantismus az, mely felszabadította a francia tudományt a latin beszéd, az idegen szó járma alól. Ez Martin Henrik a nagy történetírónak ítélete. A kitűnő férfiúnak, a ki ép oly tudós, mint lelkiismeretes férfi volt, ez ítélete a protestáns egyházszónoklat hatásáról, épúgy megható igazsága erejével és melegével, mint határozott formájával.

Ezen protestantismus 16-dik századi élő szaváról, azon szószoros értelemben élő szóról, mely oly erőteljes megindító s lel-

kesítő volt, „mely a lelkekben és történelemben oly áldott hatást, oly fenséges eredményeket idézett elő“ — erről az élő szóról fogok szólni; tanulmány tárgyává tevének annak tüzet, ujdonságát, merészességét, fényét és magas szárnyalását, győzelmét ép úgy mint hiányait.

Az irodalmi értekezésekben és általában a folyó nyelvben az ékesszólás neve alatt bizonyos szónoki hatásra számított művészetet, többre vagy kevesbre becsült szónokiaszkodást, tulzó tetszeni vágyást értenek. — Az ily hatásra számított tetszelgési törekvések határozottan távol állanak a reformátorok szellemétől, beszédeitől és könyveitől. Az akkori idők izlésének, mely a külső alak szépség fonák szeretetében, az antik kifejezések művelésében, a Renaissance férfainál egy bizonyos vallásos imádás nemévé lett, — soha sem áldoztak ők. — Nem, a reformátorok élő szava nem csak a szokásos (moralis) körben forgott: nem találhatók nálok hitregés visszaemlékezések, sem a régiekre való hivatkozások, sem az ellentétek, sem a szónokias eszközök tulbősége. Határozottan távol állottak mindattól, a mit szónoki művészetnek szokás nevezni. A művészi formákat, melyek az ékesen szólást alkotják, a reformátorok nem ismerték, teljesen mellőzték; az ő lelkök, az ő törekvésök másfelé és magasabban szárnyalt, éppen azért beszédek nincsenek az ékesszólási műrekek között, sem az ő neveiket nem találjuk a nagy szónokok sorában. — De nem kell ezen mint különös dolgon megütköznünk, nagyon egyszerű ennek megfejtése. Ma ezt a szót ékesszólás egészen más bővebb és igazabb értelemben vesszük, ép azért előttünk a reformátorok beszédei, vallásos, buzdító szónoklatai egészen új s különös élő és hatalmas látványt nyújtanak. Az ékesszólás többé nem a szónoki eszközök utáni kapkodásban, de a gyülekezet tagjaira gyakorolt élő szó hatásában áll. És ebben az értelemben elmondhatjuk, hogy a 16. század reformátorainál nincs és nem volt nagyobb ékesen szóló, mert az élő szónál nincs hatalmasabb szó. Az élő szó hatalmával forgatták ők fel fél Európa, a római egyház óriás hatalmát; az élő szó hatalmával alkották ők meg széles e világon ezreit a megújított egyházaknak. Az élő szó hatalmával ölték meg a lelkekben a régi dogmát, az élő szó hatalmával tették élővé a hívő lelkekben az evangéliumi hitet, ezt a tiszta hitet: az élő szóval tették oly keménynyé, oly álhatatossá, hogy reá nézve érette meghalni is tisztelet és öröm volt. Az élő szóval ingatták meg ők a zsarnokság államait: az élő szóval alapították meg a szabadság új országait. Bárhogy ítéljük is meg munkájokat, legyen az áldott vagy átkozott — ez a munka óriási volt! azon mozgalom eredményét, melyet ők indítottak meg az emberek, nemzetek szellemében, még ma is érezzük. — Ezek az emberek nagyok voltak a beszédben!

* * *

A vallásos szónoklat terén négy nagy névvel találkozunk: Kálvin, Béza Theodor, Farel és Viret, ezek uralják a reformatio századát.

K á l v i n .

Kálvin mindjárt megdöbbsent bennünket munkáinak sokasága és nagysága által. — Hiszen az ő egész élete, méltán lehet mondani, nem volt egyéb, mint egy óriási erőfeszítés a szent ügy érdekében, melyhez a nagy reformátor teljes lélekkel csatlakozott. Bármely oldalról tekintjük, mint Michelet mondja: „martyrnek tűnik fel.“ Olyan mint egy folyvást kifeszített iv, mint Musculus Farkas mondja, mely örökösén szórja rettentő nyilait. Szünet, pihenés, csaknem álom és táplálkozás nélkül dol-

gozik, ir, beszél Isten dicsőségére. A Reuss és Cuint-féle tudós kiadás fogalmat adhat művei és működése felől. De ki fogja leírni a nagy lélek kiállott belső harczeit és küzdelmeit, a mély nyugtalanságot, a mindennap szomorú imáit; a ki bármilyen volt, az egész világ tekintetét magára vonta s a hívők népének sorsát intézte. „Isten engem, — ugymond ő maga magáról, — úgy vezértett különféle viszonyokon keresztül, hogy sohasem engedett megpihennem, a mennyiben szellemem ellenére a világosságra rendeltetem!”

Számtalan alkalmi iratain, nagy theologiai művein kívül, melyek között nem csak a francia, de az egész egyetemes reformáció gyöngye, az Institutio christiana foglal helyet., s új biblia magyarázatai mellett, a melyek oly élők, mint maga a szentírás és óriási levelezésein kívül, melyeknek valóságos drámai értéke van, — Kálvin 2000 beszédet hagyott hátra, a melyekről Senebie a „Histoire litteraire de Geneve”-ben érdekes részleteket közöl. Ebben a számban nincsenek befoglalva Kálvinnak Franciaországban bujdosása alatt tartott beszédei, sem azon beszédek, melyek 1549. és 1560. után tartottak. Mindezek a beszédek, melyeknek száma tulás nélkül 3000-re tehető, nem irathattak le Kálvin kezei által és nem mind közölthetnek. — A kéziratok a genfi bibliothékában vannak.

Kálvin minden második héten rendszeren mindennap szóno- kolt és pedig genfi idejében a hallgatók mindenkor tömeges megjelenése előtt; minden héten 3-szor olvasta és magyarázta a bibliát, csütörtökön a konsistoriumban volt és pénteken a szentírás magyarázati tanácskozásokon, melyet congregationnak neveztek.

Azok, kiknek érzékük volt a francia nyelv szépségéhez, látván a nagy haladást, melyet Kálvin beszédei előidéznek a nyelv kifejezéseiben, ha hiven összegyűjtve s leírva vannak, — elhatározták, hogy egy ügyes és alkalmas embert Kálvin beszédeinek leírásával megbiznak s annak tehetségök szerint tisztességes fizetést biztosítanak. El lehet mondani: nagy Isten áldása volt az, hogy ezt megtalálták Bodé Jánosban, Jonviller Károlyban és Roquenier Dénesben és különösen a két előbbi segélyével s ingyenes munkájával, Isten hű szolgájának tanításait birjuk; a harmadik által pedig az idegenek társaságának költségein beszédeit. Roquenier Dénes volt ugyanis Kálvin beszédeinek hivatalos gyorsírója: a szónok nagyon megkönnyítette ezen érdekes munkát. — Kálvin nehezen lélegző volt, mint Scaliger mondja és halkan szóllott, azért nagyon könnyű volt leírni, a mit előadott. Ezek a beszédek a mint összegyűjtve vannak, részben rögtönzések. — Kálvinnak, a ki el volt halmozva munkával, nem volt ideje azokat újra átdolgozni. Ezek valóban a kebelből feltörő élő szó beszédei. Szobámban — ugymond ő — nem irtam egyebet a nyolczadik zsoltár feletti 22 beszédemnél, hanem naivul úgy adták azokat nyomtatás alá a mint templomi szóbeli előadásom után össze gyűjtettek. Ezek a beszédek, mint Badius Konrád mondja, bár nem volt ideje azokat újra átdolgozni — mégis szóttalan (néma) tanítók voltak azok számára, a kiknek nem volt alkalmuk az élő szót hallani; örömet találtak azok olvasásában és e módon az igazság megismerésére eljutottak.

Egész haláláig, még mikor a betegség elgyöngyítette, nem csüggedt Kálvin buzgalma testvéreinek tanításában; néha egyedül jött, néha másokra támaszkodva és ha másként nem lehetett, egy hordszéken hozatta magát vagy lóháton ment a templomig. Az ő predikálása a reformált népre nagy világosság forrása volt és valóban Beza Theodornak igaza van, midőn a nagy reformátor

halálát elbeszélve 1564. 27. májusról azt mondja: „és a mint a nap lehanyatlott, abban a pillanatban elenyészett a legnagyobb tűz, mely az egyháznak adatott Istenétől, a mely csak volt a földön és visszatért az égbe.”

(Folyt. köv.)

Keresztyéni szeretet munkái Magyarországon.

(Vége.)

A Bethesda kórházban ápoltak száma 445-re ment 1881-ben s egy ápolási nap költségei a meghatározott 70 krajczárnál többre, ugymint 80.6 krajczárra rugtak; azon gazdag, a múlt évi adományokat túlhaladó ajándékok azonban, melyek az intézet jóakaró barátaitól bejöttek, nemcsak képessé tették ezt minden kiadásnak fedezésére, hanem fölöslegül 1882-re át is maradt 262 frt 17 krajczár.

Azoknak száma, kik egészséges napjaikban kívánják maguknak biztosítani megbetegedésök esetére az ingyenes fölvetelt, múlt évben 200-ra ment s ezek közül 49 élvezte is betegsége alatt az intézet segélyezését. — Magánházaknál csak 7 családban végezték az ápolást 85 napon át a diakonissák, s e mellett nagy számu szegény beteget meglátogattak. — E pontnál nem tudja a jelentés ki nem fejezni azon élénk vágyát, vajha a diakonissák száma mielőbb emelkednék, mert így csak ritka, kivételes esetekben, ha az intézeti szolgálat engedi, lehet magánápolást átvenni, leggyakrabban azonban az ilyen megkereséseket vissza kell utasítani.

Május 8-án történt meg a gyülekezet hold-utczai templomában nagyszámu haligatóság előtt s a budapesti protestáns testvéregyházak lelkészeinek jelenlétében a második hazai diakonissának három hiven folytatott próbaév utáni ünnepélyesen történt felavatása. Augusztus hónapban egyik német diakonissa egészségi szempontból elhagyta az intézetet s visszatért a kaiserswerthi anyaintézetbe, helyette azonban az év vége felé egy magyar nő jelentkezett új diakonissául.

Elmondja aztán a jelentés, hogy mivel Németországban évről-évre emelkedik a diakonissák utáni kereslet s így kevés remény lehet ahhoz, hogy onnan pótolják a Bethesda szükségeit is, mindinkább szükségessé válik, hogy benszü- lött nők álljanak elő Jézus szeretetétől indítatva, neki szegény és segítségre szorult betegeiben szolgálni s náluk e szép hivatásra kiképeztetés végett jelentkezni. Az ember-szerető szivekhez fordul végül a jelentés írója, hogy az intézet munkáját mind tovább terjeszthesse.

A jelentés azután a hatodik s következő lapokon az orvosi, a betegek illetőségére és az ápolási időtartamra, az ingyenes ágyak alapjainak állására vonatkozó kimutatásokat, az ez utóbbiakra bejött és másnemű adományokat közli. majd szembeállítja 1881-dik évről a bevételeket a kiadásokkal s végül közli azon föltételeket, melyek mellett vehető föl valaki diakonissául a budapesti Bethesda kórházba s ezen kórház betegek közé.

A ki tudja, hogy mi a diakonissai működés a külföld egyes kórházaiban, vagy a ki épen tán e keresztyén nők gondos gyógykezelése alatt is állott valaha, tudni fogja nagyon jól, mily áldást terjesztenek e nők, mennyire tudják csillapítani a szenvedés kinjait s oda fog működni, hogy a mi Bethesdánkban is diakonissák, még pedig magyar diako-

nissák működjenek. Átalában oda kellene nekünk törekednünk, hogy a szeretet munkáinak úgy vezetése, mint az azokban való közvetlen működés egészen és föltétlenül magyar kezekbe jöjjön már valaha át.

—y—s.

Tudósítás a tiszántuli egyházkerület 1882. október II. és következő napjain tartott közgyűléséről.

Október 11. délelőtt.

Révész Bálint püspök buzgó könyörgésének bevégezése után indokolja az egyházkerületi közgyűlésnek ily szokatlan időben való egybehívását, elsorolván a különböző hátráltató okokat, valamint azokat is, melyek a tovább halasztást nem javallották. Majd felemlítvén időközben elhalt jeleseink neveit s megérintvén az egyházi élet terén újabb fölmerült nevezetesebb eseményeket — a közgyűlést megnyitja.

Veszprémi Gáspár, — mint az alsó-szabolcs hajdukerületi egyházmegye segédgondnoka — előadja, hogy boldogult Pápai Imre esperes halála után az egyházmegye körül belül egy évig üresedésben állott volna, ez okból utólagos jóváhagyás reményében, az egyházkerület előleges rendelkezése nélkül megválasztá esperesének Szeremley József tiszadobi lelkészt, kit is ezennel bemutat. Az egyházkerületi közgyűlés helyesli az egyházmegye eljárását, annyival inkább, mert a már-már szentesített zsinati törvények életbeléptetése folytán különben is meg fog szünni az eddigi hosszadalmas eljárás gyakorlata. Szeremley József, kiben az esperesi kar egy komoly gondolkozásu és erélyes tagot nyert — a szokásos eskü letétele után rövid, de emelkedett szellemű beszédet tart, melyben az elnökség s az esperesi és segédgondnoki kar szíves támogatását kéri.

Olvastatik az Illési Sándor heves-nagy-kunsági segédgondnoknak lemondását bejelentő egyházmegyei végzés, melynek kapcsában azon kérés intéztetik az egyházkerületi közgyűléshez, hogy engedje meg az egyik segédgondnoki hivatal megszüntetését azon alapon, mert a két segédgondnoki állás felállításának és fentartásának okai teljesen megszűntek. — Az Illési Sándor lemondása elfogadtatik s az egyik segédgondnoki állás megszüntetése — a felhozott indokok alapján — kimondatik. Bejelentett lemondások:

A heves-nagy-kunsági egyházmegye összes tisztikara, a beregi egyházmegye esperese és segédgondnoka, továbbá Varga Lajos főiskolai pénztárnok hivatalaikról lemondanak

E lemondások elfogadtatnak, de a heves-nagy-kunsági egyházmegyei tisztikar lemondásának azon jegyzőkönyvileg kifejezett indoka, hogy „ezen tény által alkalmat akar szolgáltatni lelépő tisztikar az egyházmegye közönségének, miszerint a Turgonyi ügyben elfoglalt magatartása felett ítéletet mondhasson“, azon okból, mert egy felsőbb hatóságilag teljesen elintézett ügyre vonatkozó ítéletmondás az alárendelt testületeknek feladata nem lehet — az egyházkerületi végzésben rosszaltatik.

A beregi esperes és segédgondnok lemondása alkalmából élénk és érdekes vita keletkezett a felett, hogy az elrendelendő új választásnál a már-már megerősített zsinati törvények, vagy az eddigi gyakorlat-é az irányadó? Többek

hozzászólása után azon megállapodás jött létre, hogy a törvényrendeletei csakis a szabályszerű kihirdetés után emelkednek érvénybe, és így azon időig a gyakorlat az irányadó.

A kollégiumi pénztárnok Varga Lajos lemondási szándéka sajnálattal vétetik tudomásul s két évtizedre terjedő hivatalos működése közben szerzett maradandó érdemei jegyzőkönyvbe vezetettnek rendeltetnek. — Az így megürült pénztárnoki hivatal betöltése tárgyában ma délután bizalmas értekezlet tartására kéretik föl az esperesi és segédgondnoki kar, mely értekezletre a főtiszt. gazdasági tanács tagjai is meghívandók.

Olvastatik a megjelent és távollevő gyűlési tagok névsora, mely után a megjelenésben családi körülmények által gátolt egyházkerületi aljegyző Ilyés Bálint helyettesítésével Elek Lajos főiskolai gymn. tanár bizatik meg.

Ezután bizottságok küldetnek ki:

a) a főiskolai gazdasági tanács jegyzőkönyveinek átnézésére, e bizottság régi tagjaihoz újabban Szeremley József esperes, Vályi János segédgondnok és Széll Kálmán egyházmegyei képviselő, — ez utóbbi mint jegyző — küldetnek ki;

b) az egyházkerületi világi főjegyzőre beadott szavazatok felbontásával következő küldöttség bizatik meg: Kiss Áron esperes mint elnök, Doktor János és Peterdi Károly esperesek, Ujfalussy József és Miklós segédgondnokok és Soltész László egyházmegyei képviselő, ez utóbbi mint jegyző;

c) államsegély kérvények véleményezésére, díjlevelek, csereszereződések átnézésére az esperesi és segédgondnoki kar küldetik ki. — E bizottságnál elnök Kiss Áron esperes, jegyző Elek Lajos.

Hosszas vitára adott alkalmat annak eldöntése, hogy miután a fenálló szabályok értelmében a közgyűlés tárgyai a közgyűlés előtt négy nappal végleg megállapítottak, sőt ki is nyomattattak, vajjon felveendő-é egy az érmelléki egyházmegye által beterjesztett, de az elnökséghez csak f. hó 9-én érkezett „emlékirat.“ Széll Kálmán ragaszkodni óhajt a megállapított gyakorlathoz, mely szerint a beterjesztett emlékirat nem tárgyalható. Kántor Sámuel kérdésbe teszi, hátha oly fontos az — előtte ugyan ismeretlen tartalmánál fogva, hogy a halasztás kárral járna, vagy pedig hátha az egyházkerület főhatósági tekintélyét illeti? ez esetben a rögtöni tárgyalás mellett van. Veszprémi Gáspár nézete szerint a halasztásban nincs veszély, hagyassék a következő egyházkerületi közgyűlésre. Balogh Ferencz: Nincsen szabály kivétel nélkül. Az „emlékirat“ tárgya óvás a zsinati többség ellen, az izgatottságot szülő tárgy s a halasztás csak növeli az elégedetlenséget és nyugtalanságot, nem halasztható az rendkívüliségénél fogva. Ujfalussy Miklós, Sürgős esetekben ugyan el kell térni a rendes szabályoktól, de a zsinati törvények elleni óvást az egyházkerület nem fogadhat el, ezt még a zsinat sem teheti, nem vagyunk e tekintetben illetékes testület. Szabó János: a felterjesztés elkészése indokoltatott az illető esperes által; nézete szerint az egymás megértésére nagy szükségünk van, vegyük fel azért rendkívülileg a beadott emlékiratot, hátha annak megismerése és tárgyalása közelebb vezet az ellentétes vélemények kiegyenlítéséhez. Ezek után felolvastatik a kívül emlékiratnak, belől tiltakozásnak nevezett beadvány, mely után szót emel gr. Ráday

G e d e o n : becsüli mindenki véleményét, de a vélemények szabadságának bizonyos határa van, ilyen p. hogy saját méltóságáról megfélekedezni egy tisztességes testületnek sem lehet. Nem tudja, mit akar elérni az egyházmegye ezen u. n. óvástétellel? Bántja, hogy egy traktus gyűlése ily valamit terjeszt a világ elé, hiszen quodlibetje ez a zsinatellenes nyílt, vagy nem nyílt törekvések hangjainak, de egy egésznek nem mondható az. Ime egy traktus egy nem is jogosult váddal akarja sujtani a zsinatot, ily eljárással szemben nincs más indítványa, csak az, hogy az illető egyházmegyének óvási kísérlete rosszalással fogadtassék s utasíttassék vissza. K á n t o r S á m u e l : tiszteli a szólásszabadságot, de a többség véleményének és törvényes alkotásainak tiszteletben tartása alkotmányos kötelesség, minélfogva ő bár nem óhajtja a rosszalás kimondását, mindazonáltal elvárja, hogy az illető egyházmegye tartsa szem előtt az általa hangsúlyozott kötelességet. — V e s z p r é m i G á s p á r : kötelessége az egyházkerületnek a maga tekintélyét megóvni bárkivel, tehát a szóban forgó egyházmegyékkel szemben is. — Nézete szerint a protestatio — mely nem jó helyre adatott — visszautasítandó. U j f a l u s i M i k l ó s : ezen emlékiratot nem is kellett volna itt fölvenni, a tudomány és irodalom terére kell az ilyen dolgokat utasítani. Nem mond hivatalosan rosszalást, — pedig magán véleménye szerint ezen emlékirat vagy óvás rossz — mert határtalanul tiszteli a gondolat, a szó és írás szabadságát. — Nézete szerint az egyházkerület és a zsinat tekintélyének megóvása végett legcélszerűbb lesz ezt a beadványt — mint ide nem tartozót — egyszerűen visszaadni. S z a b ó J á n o s : tisztelni kell a szabad szót, de nem azt, melyre az érmelléki egyházmegye ezen emlékirattal példát adott. A püspöki és főgondnoki kar megtámadása, a vatikáni zsinathoz hasonlítás, az egyház egyetemének a zsinattal való szembeállítás, jézusita záradék stb. oly részletek, melyek szó nélkül nem hagyhatók. Ez a hang nem méltó egy tekintélyes testülethez, de meg kellett ezt ismernünk, és most vissza kell adnunk az egyházkerület rendreutató határozatával. K i s s A l b e r t : kötelessége a betérjesztés történetére nézve némelyeket előadni. — A pótzsinaton általában az tünt fel, hogy kellő idő nem adatott az ellenzéknek. Ezen irattal is így történt. A lelkészi értekezlet elnöke Nagy István úgy terjeszti elő ezen memorandumot, hogy annak tárgyalására és átdolgozására nem volt elegendő idő. — Így hát, miután a lényegre nézve egyetértettek, — bár a formát nem helyeselték — aláírták ezen iratot, melyet aztán az egyházmegyei közgyűlés magáévá tett. Tudták ők, hogy ezen emlékiratnak az egyházkerületen semmi hatása sem lesz, hiszen az egyházkerületi közgyűlésnek — úgy szólva — saját tette felett kellene ítéletet mondani. Megfognak ők hajolni a törvények előtt, de aktiót akartak kezdeni, mely, hogy mikor vezet célhoz? nem tudja; de azt akarták elérni, hogy lássák odafent, miszerint nem nagy lelkesedés fűződik a zsinati alkotásokhoz, s hogy több-több jog feladását ne követeljék már tőlünk. Ő egyébiránt meghajlik az egyházkerület végzése előtt. R é v é s z B á l i n t p ü s p ö k : van kinek-kinek szólásszabadsága, de legyen illemérzéke is. Ő nem szólana ezen emlékirat hangján az utolsó lelkészhez sem; ha nincs a traktusnak tapintata és ítélő tehetsége az ilyen hangok miatt rendreutásítani az illetőt vagy illetőket: ő nem tudja azt elhallgatni. Csodálkozik, hogy akadt lelkész, ki ezen emlékiratot

jelen alakjában aláírta. B a l o g h F e r e n c z : kívül emlékirat, belől óvás, másutt tiltakozás; azt sem lehet tudni, hogy mi? Czáfolatba bocsátkozni nem fogunk, ebben mindnyájan egyetértünk, de nem lehet szó nélkül hagyni, hogy a beadványnak a francia, angol és skót egyházakra való hivatkozása hamis, a dolog épen ellenkezőleg áll. Rosszalást mondani nem akar, minthogy még nincs kihirdetve a törvény. Semmiféle véleményt sem nyilvánítana, mert a beadó egyházmegye semmit sem mond, hogy mit akar elérni a benyújtással, nem tudható, hogy egyáltalában mit akar, hanem egyszerűen tudomásul venné s a levéltárba tenné. R é v é s z B á l i n t : tiszteljük az egyházmegye véleményét, de az is tisztelje a felsőbbségét. A lelkészi értekezlet pedig sokkal jobban tenné, ha pasquillus írás helyett tanulmányozásra fordítaná az időt, mely esetben aztán a történelmi botlásokat inkább kikerülhetné. Á r m ó s B á l i n t : czáfolja Kiss Albert azon állítását, hogy az itt levők maguk felett mondanának ítéletet, ha a beadott memorandumot helyeselnék. Nézete szerint — folytatja tovább — bizonyos határig mondhat bárki bármit, de testületek legyenek tisztába saját jogaik felől. Mért nem irtak a többi papi értekezleteknek, mért nem mentek a nyilvánosság terére? A modor nem illó, s ezt maguk az aláírók sem helyeslik! Mért nem vetették el? Nem volt elég idő? Mért nem folytatták másnap a tanácskozásokat? Szóló nem ír alá olyat, melynek hangját nem helyesli, ha pedig aláírta: úgy elfogadja azt mindenestől. — Nézete szerint a beadvány visszautasítandó s egyszersmind az egyházmegye saját jogkörére figyelmeztetendő, a modor pedig komolyan megrovandó. R i t ó k Z s i g m o n d : Az emlékiratra vonatkozólag két körülményt kell különösebben figyelem tárgyává tennünk. Egyik a hang, a modor, másik az, hogy tiltakozás, óvás akar az lenni a zsinati törvényekkel szemben. Szóló véghetlenül tiszteli a szabad szót, s nélkülözzön bár az minden tisztességet, ő nem óhajtja azt hivatalosan rosszalatni; kiki úgy szól, a hogy tud, s vannak oly nyilatkozatok, melyek czáfolat és rosszalás nélkül is önmagukban szigorú ítéletet mondanak szerzőik felett. Azt azonban nem lehet szó nélkül hagyni, hogy egy alantas testület a maga legfőbb törvényhozó hatóságának alkotásai ellen óvást, tiltakozást tegyen. Ily eljárás az alkotmányos fogalmakkal nem egyezik. Ekkor néhány jelentéktelenebb felszólalás után jelentékeny szavazattöbbséggel kimondatik, hogy: „az egyházkerület jogkörét túlhaladván ezen ügynek felülbírálása, az emlékirat visszaadatik az egyházmegyének azon komoly figyelmeztetéssel, miszerint az alkotmányos fogalmakkal ellenkezik az, hogy egy alantas testület a legfelsőbb hatóság törvényhozó működését felülbíralja.“

Néhány közérdek szempontjából kevésbé fontos tárgy elintézése után olvastatik a szegedi templom építésére vonatkozó jelentés, mely szerint Tisza Lajos kormánybiztos nemcsak elkészítette — az egyháznak minden költsége nélkül — a templom kitűnő tervét, hanem annak felépítésére jelentékeny összeget gyűjtött s a felépítést minden módon elősegíti. Gregersen vállalkozó pedig a körülbelül 2 ezer frtba kerülő földmunkálatot ingyen teljesíté, továbbá az építetési ár egy részének t. i. 10,000 frtnak kifizetésére addig vár, míg az egyház körülményei azt lehetővé teszik. Az egyházkerületi közgyűlés a nemes buzgalmu kormánybiztosnak s a derék vállalkozónak jegyzőkönyvileg köszö-

netet szavaz. A dunántuli ref. egyházkerület átirata, mely a vallási és tudomány alapok, továbbá a zágrábi emlékirat ügyében intéztetett egyházkerületünkhöz, áttétetik a konventhez, felhivatván a dunántuli egyházkerület is ezen ügynek a konventhez leendő terjesztésére.

Délután a Szilágyi intézetben megüresedett két hely töltetett be. Hét folyamodó közül Szegedi Lajos IV-dik és Matolcsi Sándor II-ik oszt. tanuló vétetett föl. A Fráter alapítványra (évi 600 frt) való felvétel — egyik folyamodó kérése folytán — a következő gyűlésre halasztott. Ekkor a gyűlés bizalmas értekezletté alakult.

Okt. 12.

A segély-egyleti választmány megalakítása után indítványoztatott, hogy — költség és időkimélys szempontjából — még e gyűlés folyamán választassanak meg a konventi tagok. Rövid vita után kimondatott, hogy miután a zsinati törvények kihirdetése s az életbe léptetés módzatainak megállapítása végett különben is nem sokára tartani kell egy „ad hoc“ gyűlést: az indítványozott választás is akkorra halasztatik. Br. Vay Bélának, ki Csegén „Nagy Majori“ birtokán egy ref. felekezeti iskolát alapított, jegyzőkönyvileg köszönet szavaztatik. Az özv. papnők részére tett Valics alapítvány — mely 750 frtra rug — az e tekintetben megbízott küldöttség javaslatához képest a debreczeni e. m. papi gyámoda alaptökéjéhez csatoltatott. Olvastatott a főiskola anyagi és szellemi ügyeinek megvizsgálása végett kiküldött bizottság jelentése. Az ebben indítványozott intézkedések — melyek a deficit eltüntetését célozzák — nagy részt elfogadtattak, de a tanítóképezde külön pedellusa — a bizottság indokolt indítványa ellenére — hosszas és ingerült vita után, megtartatott. Majd fölvetetett a Csák János theologiai helyettes tanár által benyújtott emlékirat, melynek felolvasása előtt azonban annak benyújtója élőszóval kifejti, hogy ő a főiskola anyagi és szellemi viszonyainak megvizsgálására kiküldött bizottság épen most felolvasott határozatairól nem birt a valóságnak megfelelő értesüléssel, ugyanazért emlékiratát, — mely úgy tekintendő, — mint egy jól nem értesült s emiatt önmagát reményeiben csalódva képzelt ember elkeseredésének kellően át nem gondolt kifejezése — visszavonja. A gyűlés az elődattak tudomásul vétele után az emlékirat felolvasását és tárgyalását a napi rendről leveszi.

A gymn. tanárkar indokolt kérésére a 106 növendéket számláló 3-ik osztály mellé párhuzamos szakasz szervezése rendeltetik. — Az esketési jegyek tárgyában beadott indítvány véleményadás végett kiadatik az egyh. megyéknek. — Az egyh. megyék anyagi s szellemi állapotairól beadott püspöki jelentés közre fog bocsáttatni az egyh. ker. közgyűlés jegyzőkönyvében. Egyh. ker. pénztárnok indítványára az esperesek fölhevitatnak, hogy az egyes egyházak részére gyűlt könyör adományokat — közvetlenül az illető segélyezendőkhöz küldjék s csakis a jelentést terjeszszék az egyh. ker. elnökséghez. — A tanító képességi vizsgát vezető bizottság jelentése tudomásul vétetik. A 23 jelentkező közül 6-an nyertek oklevelet, közülök Cseke Gábor h. szoboszlói tanító jeles osztályjegyzéssel, Csak némely tárgyból tett vizsgát 14, közülök 5 elegendő osztályzattal, 9 pedig elégtelennel. Kimon-

datott, hogy a kik egyszerre minden tárgyból nem akarnak vizsgát tenni, azok ezentul írásban előre jelentsék ezen szándékukat.

Okt. 13.

A tegnap előtt d. u. tartott értekezlet javaslatához képest a megüresedett Coll. pénztári hivatal betöltése a következő tavaszi közgyűlésre halasztatik s Varga Lajos pénztárnok fölkéretik, hogy addig folytassa hivatalos működését. A főisk. gazdasági tanács és tanárkar pedig fölhevitatik, hogy a pénztári berendezés tárgyában adjanak javaslatot. Olvastatott Csák János ref. s. lelkész betérjesztése, melyben fölhevítés folytán — előadja azon feltételeket, melyeknek teljesítése esetén hajlandó elfogadni elhagyott helyettes tanári hivatalát. Miután a tantárgyak beosztása a folyó tanévre megtörtént ezen ügy elvesztette sürgős jellegét, ennél fogva annak tárgyalása — a tanárkartól bevárando véleményes javaslattal együtt — a tavaszi közgyűlésre halasztatik. — A f. évi szept. 1-én elhalt Kallós Lajos jogtanár özvegye e f. évi decz. 31-ig a rendes tanári fizetés élvezetében marad, 1883. jan. 1-től évi 600 frtnyi gyámdíjt huzand. A boldogult helyettesítése végett tett elnöki intézkedés — mely szerint a f. tanévben a magy. jogot Liszka Nándor r. jogtanár, egyéb tárgyait pedig Dr. Pápay Imre h. tanár fogja tanítani — helyben hagyatik. — Zichy Antal orsz. képviselőnek, — a ki a Zichy Mihály által festett „Messiás“-t főiskolánknak ajándékozta — jegyzőkönyvi köszönet szavaztatik. — Az a. szabolcs hajdu ker. egyh. megye által — a vallástani póttanfolyam tárgyában benyújtott indítvány kiadatik az egyh. ker. tanügyi bizottságnak. A főiskolai igazgató tanárok jelentéseiből kiderült azon körülmény folytán, hogy a főiskolai helyiségek részint menyiségre, részint minőségre nézve nem elégitik ki többé a folyton fokozódó jogos igényeket fölkevitatik egy részről a debr. ref. egyház, hogy a collégium helyiségeibe elhelyezett két párhuzamos elemi osztályt sziveskedjék a városon elhelyezni, más részről Debreczen szab. kir. város tanácsa, hogy a reáliskolát, — melynek úgy is csak ideiglenesen adott helyet az egyház kerület, a saját céljainak is megfelelő külön helyiségbe költöztesse át. — Olvastatott a tiszántuli ref. közép isk. tanárok nyugdíjintézetére vonatkozó számadások nagyvizsgálása végett kinevezett bizottság jelentése. Pénztárnok részére a felmentés megadatik (Ezen intézet vagyoni állása 2136 frt krra megy.)

Tartalom: Zsinati törvények királyi megerősítése. — Egyháztársadalmi teendőink. — Felelet „Az egyházmegyék gyám- és nyugdíjintézetei érdekében“ irott cikksorozatára. (Folytatás.) — Nyílt levél n. t. Szeremley Sámuel h. m. vásárhelyi ref. lelkész urhoz. Dávidházy János. — Tárcza: A francia egyházszoneklat a reformátorok korában. — Keresztyéni szeretet munkái Magyarországon. —y—s. — Tudósítás a tiszántuli egyházkerület 1882. október 11. és következő napjain tartott közgyűléséről.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**